

УДК 378(410)

ТЕХНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УНІВЕРСИТЕТАХ СПОЛУЧЕНОГО КОРОЛІВСТВА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА ПІВНІЧНОЇ ІРЛАНДІЇ

Іванова Вікторія, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методики дошкільної освіти, Мукачівський державний університет.

ORCID: 0000-0003-3954-9407

E-mail: vika-ivanova@ukr.net

У статті описано форми і методи навчання, які використовуються в процесі професійного розвитку фахівців дошкільної освіти в досліджуваній нами країні: лекції, консультативний метод, метод бригадного навчання, семінари, кейс-метод, самостійна робота, дослідницький метод й інші. Особливий акцент зроблено на висвітленні тих, які використовуються в системі підвищення кваліфікації, серед яких: групові форми роботи; рольові ігри; перегляд відео фрагментів з практики та їх обговорення, круглі столи; групова розробка навчальних програм. Вказано на їх переваги та особливості; доведено ефективність застосування в процесі підвищення кваліфікації вчителя-дослідника.

Ключові слова: курси та програми, форми, методи, професійний розвиток, фахівці дошкільної освіти, університети, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії.

TECHNOLOGICAL SUPPORT OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF PRESCHOOL EDUCATION SPECIALISTS AT UNIVERSITIES OF THE UNITED KINGDOM OF GREAT BRITAIN AND NORTHERN IRELAND

Ivanova Viktoriia, PhD in Psychological Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Preschool Education Theory and Methods, Mukachevo State University.

ORCID: 0000-0003-3954-9407

E-mail: vika-ivanova@ukr.net

Raising teacher education in the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland is represented by a network of universities that offer a variety of professional development programs for early childhood education professionals.

The research methods used in the article are: theoretical (the analysis of philosophical, pedagogical, psychological literature) – to justify the starting points of the study; interpretation and analytical method – based on which Ukrainian and foreign sources are studied using synthesis, analysis, systematization, and generalization; a method of comparative historical analysis – to identify methodological approaches in the preparation of a teacher of preschool education in the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland.

The article describes the forms and methods of training that are used in the professional development of preschool education professionals in the previously mentioned country studying: lectures, advisory

method, teamwork, seminars, base study method, distance learning, independent work, research method, and others. Particular emphasis is placed on the coverage of those, used in the advanced training system, including: groupwork, role-playing games, watching video fragments on practice and discussing them, round tables, group curriculum development. Their advantages and features are indicated in the article. The effectiveness of application in the process of advanced training of teacher-researcher has been proved.

Raising the level of preschool education of teachers in the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland is represented by a network of universities that offer various professional development programs for specialists in preschool education, which are analyzed in the article and will be studied in the future.

Keywords: *courses and programs, forms, methods, professional development, early childhood education specialists, universities, United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland.*

В умовах реформування дошкільної освіти в Україні значна увага приділяється підвищенню її якості, з акцентуванням на стратегію безперервної освіти – освіти впродовж життя. У такому контексті дошкільні освітні заклади є первинними із створення навчального середовища і підготовки дітей до такого виду навчання. Актуальність та доцільність дослідження проблем підготовки фахівців дошкільної освіти як у теоретичному, методологічному, так і в історичному плані засвідчують сьогоднішні праці багатьох науковців.

У сучасних дослідженнях компаративістів (Н. Авшенюк, Н. Бідюк, М. Гагарін, А. Пискунов, Л. Пуховської, А. Сбруєвої, С. Сисоєвої, А. Соколової, В. Третяко й ін.) представлені розвідки, які розкривають основні аспекти розвитку та становлення педагогічної освіти загалом у країнах західної Європи. Питання підготовки та готовності фахівців до професійної діяльності в умовах дошкільної освіти більше представлено в наукових працях Н. Козак, Н. Мельник та ін. Натомість, проблеми наскрізної підготовки фахівців системи дошкільної освіти в країнах Європейського Союзу представлені недостатньо. Особливий інтерес в цьому сенсі представляє досвід Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії, який для освітнього процесу підготовки та перепідготовки вихователів України є значущим.

Мета статті – аналіз форм та методів професійного розвитку фахівців дошкільної освіти в університетах Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії.

У статті використано методи дослідження: теоретичні (аналіз філософської, педагогічної, психологічної літератури), для обґрунтування вихідних положень дослідження; інтерпретаційно-аналітичний метод, на основі якого вивчаються українські й зарубіжні джерела із застосуванням синтезу, аналізу, систематизації та узагальнення; метод порівняльно-історичного аналізу, для виявлення методологічних підходів у підготовці вчителя дошкільної освіти у Сполученому Королівстві Великої Британії і Північній Ірландії.

Університети Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії пропонують неперервний професійний розвиток (CPD).

Форми і методи професійного розвитку фахівців дошкільної освіти у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії досить різноманітні. Вони змінювалися, вдосконалювалися, наповнювалися новим змістом, у залежності від ідеологічних, педагогічних, економічних поглядів на систему підготовки фахівців та запитамі від роботодавців. Найбільш ефективними технологіями освітнього процесу, які представлено в системі підготовки фахівців окресленої спеціальності в

досліджуваних нами країнах є:

Лекція – одна з провідних форм навчального процесу і одночасно метод навчання і виховання у вищій школі у процесі підготовки та підвищення кваліфікації вчителя дошкільної освіти. Як послідовний, логічний виклад навчального матеріалу, лекція спрямовує всю подальшу роботу того, хто навчається, дає установки на самостійну роботу над курсом. Найбільш поширені інформаційні лекції, але використовуються й інші: лекція-діалог, лекція-дискусія та ін. з метою розвитку творчого мислення у тих, хто навчається, електронна лекція [5, с. 447–448].

У процесі навчання з метою професійного розвитку вчителя дошкільної освіти використовується консультативний метод, у процесі якого кожен з тих, хто навчається, бере участь у групових дискусіях та консультаціях, матеріал аналізується за участі всіх тих, хто навчається. Педагог-консультант ставить запитання, спрямовує думку студента в напрямі дискусії [12, с. 142–146].

Метод бригадного навчання характеризується тим, що навчальна програма поділяється на теми, за кожною з яких закріплюється вчитель-бригадир, який викладає свою тему від 2 до 8 тижнів. Далі група вивчає наступну тему, за якою закріплюється інший учитель-бригадир і т.д. Після прочитаної лекції учителем всі студенти розподіляються на групи. За кожною групою закріплюється вчитель для проведення практичних занять упродовж усього періоду навчання. Всі навчаючі беруть участь в обговоренні змісту предмета. Метод сприяє розширенню знань предмета [7, с. 87–91].

Важливим компонентом у системі професійного розвитку британських фахівців дошкільної освіти є проведення семінарів з різноманітних проблем, які відіграють значну роль у їхньому професійному становленні. Програми семінарських занять вміщують завдання для розвитку: комунікативності; управління; вирішення конфліктів засобами ділових та ігрових технологій і методика їх проведення [12, с. 142–146].

Семінари слугують форумом, на якому колеги обговорюють нові педагогічні технології, що сприяють кращій підготовці до практичної діяльності, а також для виконання дослідницької роботи. Така форма роботи дає можливість активізувати учасникам семінарських занять не тільки отримані знання, а й моделювати їх у ближній перспективі, опираючись на свій досвід і вимоги часу. Особливістю семінарського форуму є те, що в ньому приймають участь автори – розробники спеціалізованих програм, науковці. [4, с. 164–167].

До ефективних методів професійного розвитку вчителів дошкільної освіти Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії належить метод ситуативного навчання (кейс-метод). Ситуація – це опис певного явища чи проблеми, що вивчається, в якій наявні кілька суперечливих думок, жодна з яких не може претендувати на перевагу.

Застосування такого методу вимагає від викладача написання «реальної ситуації» (кейсу), що мала місце в його практичній роботі. Це дає можливість виявляти їх у своїй практичній діяльності, віднаходити шляхи розв'язання, аналізувати з позиції інших суб'єктів взаємодії (батьків, дітей, колег тощо), обирати найбільш оптимальні, обґрунтовувати їх, обстоюючи свою точку зору, водночас, не заперечуючи думку опонентів, вести діалог, бути толерантним. Перевагою цього методу є й те, що викладач може змінювати ролі учасників навчального процесу, тобто ставити вчителя в позицію учня, фасилітатора (того, хто сприяє, полегшує, допомагає вчитися). Найбільш

ефективною формою роботи із застосуванням кейс-методу є групові форми роботи [10, с. 821–822].

У процесі професійного розвитку фахівців дошкільної освіти у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії використовується форма навчання, спрямована на практико-орієнтовану реалізацію принципів відкритої освіти за умов використання можливостей дистанційного навчання, що здійснюється відповідними центрами освітнього та академічного розвитку, центрами освітніх технологій університетів за спеціальними навчальними планами та навчальними програмами з використанням інформаційних, комп'ютерних, інтернет-технологій і ресурсної бази на електронних носіях [2; 6].

Особлива увага в розв'язанні цього питання належить закладам, які здійснюють підвищення кваліфікації фахівців дошкільної освіти із застосуванням електронних технологій (інтерактивних дошок, електронних систем голосування тощо). Так, центр освітнього та академічного розвитку (CEAD) Суррейського (Surrey) університету пропонує такі програми професійного розвитку, як: складання електронного портфоліо, використання системи Turnitin (сервіс профілактики плагіату), електронних систем голосування, використання on-line ресурсів. Центр освітніх технологій Лондонської школи економіки передбачає ознайомлення з Moodle VLE, блогами, вікі, відео-конференціями, соціальними медіа, вебінарами з дослідницької роботи. Університет західної Англії (University of West England) пропонує послуги з використання електронних технологій під час професійного розвитку [7].

Значне місце у навчанні за такими програми відводиться самостійній роботі вчителів дошкільної освіти. Для реалізації цієї мети університети надають перевагу активним методам навчання, які спрямовані на розвиток у майбутніх учителів дошкільної освіти психологічної установки на самостійне опрацювання навчального матеріалу, систематичну роботу над собою (поглиблення знань, відпрацювання вмій і навичок орієнтуватися у відборі необхідної інформації, розвиток кліпового та критичного мислення, професійний інтерес [7]. Суголосні з позицією М. Афанасьєва, який вбачає в самостійній роботі форму організації навчального процесу, що здійснюється під керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі [9, с. 41].

В організації освітнього процесу в закладах підготовки та перепідготовки фахівців дошкільної освіти Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії особливої актуальності набуває метод дослідження. Його витoki зумовлені з утвердженням нової дослідницької парадигми в британській системі освіти – зміни функцій вчителя фахівця-виконавця на фахівця-дослідника. Зміст вищої освіти цих країн характеризується нині наповненням освітніх програм науково-дослідним компонентом. Викладачі ЗВО постійно займаються науковими дослідженнями, залучаючи студентів і вчителів, які проходять підвищення кваліфікації [8].

Отже, навчання у ЗВО Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії набуло нових стратегій – дослідницьких, які диктуються потребами часу, змінами педагогічних і професійних парадигм, зміною акцентів у вікових новоутвореннях підростаючого покоління та здатністю майбутніх фахівців орієнтуватися в них, через оволодіння техніками дослідницької діяльності (research education).

Вчителі, що набувають професійного розвитку, проводять емпіричні дослідження під керівництвом викладачів, розвиваючи дослідницькі уміння та формуючі навички

[11, с. 107], застосовуючи комплекс методів дослідження, спрямованих на спостереження і оцінювання фактів, подій, обробку емпіричних даних, що отримані за допомогою різних способів дослідження [8].

В процесі професійного розвитку фахівців дошкільної освіти використовуються різні форми і методи навчання, які сприяють їх позитивному оволодінню майбутньою професією та її підтримуванні. Це: лекції, консультативний метод, метод бригадного навчання, семінарські заняття, кейс-метод, дистанційне навчання, самостійна робота, дослідницький метод тощо. Визначено найбільш ефективні форми роботи – групові форми роботи; рольові ігри; групове розроблення навчальних програм. Названі методи сприяють підвищенню кваліфікації не тільки вчителя, а й вчителя-дослідника у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північній Ірландії.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в аналізі навчальних планів і програм провідних університетів Сполученого Королівства Великої Британії та Північній Ірландії з метою порівняльного аналізу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вишнеvsька К. Г. Трансформація самостійної роботи студентів у самостійне навчання в аспекті концепції навчання протягом усього життя (на прикладі навчання іноземної мови майбутніх економістів). *Вісник черкаського університету. Серія: Педагогічні науки.* № 34 (247), 2012. С. 18–21.
2. Гравіт В. О. Дистанційні форми навчання педагогів. *Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України*, гол. ред. В. Г. Кремень. Київ, 2008. С. 821–822.
3. Зінковський Ю. Ф. Самостійна робота студентів. *Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України*, гол. ред. В. Г. Кремень. Київ, 2008. С. 804–805.
4. Козлова Е. В., Ирхина И. В. Особенности повышения квалификации научно-педагогических кадров вузов в Великобритании: исторический и политический аспекты. *Научные ведомости. Серия: Гуманитарные науки.* 2012. № 18(137). Вып. 15. С. 164–167.
5. Корольов Б. І. Лекція. *Енциклопедія освіти.* Акад. пед. наук України / гол. ред. В. Г. Кремень. Київ, 2008. С. 447–448.
6. Марусинець М. М. Дистанційна освіта як нова форма організації навчання. *Педагогіка. Соціальна робота: наук. вісник УжНУ, Серія: Педагогіка. Соціальна робота.* 2005. № 8. С. 100–102.
7. Мельникова О. О. Розвиток фахової компетентності викладачів ВНЗ у системі післядипломної освіти Великої Британії. *Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету: зб. наук. пр. звітно-наук. конф. викладачів університету за 2012 рік, 9–10 лютого 2013 року / укл. Г. І. Волинка, О. В. Уваркіна, О. П. Ємельянова.* К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. С. 87–91.
8. Повідайчик О., Варга Н., Попович І. Формування дослідницьких умінь студентів у вищих навчальних закладах Великої Британії. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки.* 2017. Вип. 4. С. 421–426.
9. Положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців / Харківський національний економічний ун-т, уклад. М. В. Афанасьєв, наук. керівництво В. С. Пономаренко. Х.: ХНЕУ, 2008. 224 с.
10. Пометун О. І. Ситуаційний метод навчання. *Енциклопедія освіти / Академія пед. наук України*; гол. ред. В. Г. Кремень. К.: Юрінком Інтер, 2008. С. 821–822.
11. Прокопчук, О. І. Професійна підготовка фахівців дошкільної освіти у Великій Британії: дис ... канд. пед. наук: 13.00.04. Кіровоград, 2016. 215 с.
12. Старостіна О. В. Форми і методи перепідготовки вчителів у Великобританії без відриву від професійної діяльності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах.* 2019. № 63, Т. 1. С. 142–146.

REFERENCES

1. Vyshnevskaya, K. H. (2012). Transformatsiia samostiinoi roboty studentiv u samostiine navchannia v aspekti kontseptsii navchannia protiahom usoho zhyttia (na prykladi navchannia inozemnoi movy maibutnikh ekonomistiv). *Visnyk cherkaskoho universytetu. Seriya Pedahohichni nauky*, 34(247), 18–21 [in Ukrainian].
2. Hravit, V. O. (2008). Dystantsiini formy navchannia pedahohiv. *Entsyklopediia osvity*. V. H. Kremin (Ed.). Kyiv, 821–822 [in Ukrainian].
3. Zinkovskyi, Yu. F. (2008). Samostiina robota studentiv. *Entsyklopediia osvity*. V. H. Kremin (Ed.). Kyiv, 804–805 [in Ukrainian].
4. Kozlova, E. V., Irhina, I. V. (2012). Osobennosti povysheniia kvalifikatsii nauchno-pedagogicheskikh kadrov vuzov v Velikobritanii: istoricheskij i politicheskij aspekt. *Nauchnye vedomosti Serija Gumanitarnye nauki*, 18(137), Issue 15, 164–167 [in Russian].
5. Korolov, B. I. (2008). Lektsiia: *Entsyklopediia osvity*. V. H. Kremen (Ed.). Kyiv, 447–448 [in Ukrainian].
6. Marusynets, M. M. (2005). Dystantsiina osvita yak nova forma orhanizatsii navchannia. *Pedahohika. Sotsialna robota: nauk. visnyk UzhNU. Seriya: Pedahohika. Sotsialna robota*, 8, 100–102 [in Ukrainian].
7. Melnykova, O. O. (2013). Rozvytok fakhovoi kompetentnosti vykladachiv VNZ u systemi pisladyplomnoi osvity Velykoi Brytanii. *Yednist navchannia i naukovykh doslidzhen – holovnyi pryntsyup universytetu: proceedings of the Scientific Conference*. H. I. Volynka, O. V. Uvarkina, O. P. Yemelianova (Eds.). K.: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, 87–91 [in Ukrainian].
8. Povidaichyk, O., Varha, N., Popovych, I. (2017). Formuvannia doslidnytskykh umin studentiv u vyshchykh navchalnykh zakladakh Velykoi Brytanii. *Naukovyi visnyk Mykolaivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. O. Sukhomlynskoho. Seriya: Pedahohichni nauky*, Issue 4, 421–426 [in Ukrainian].
9. Polozhennia pro orhanizatsiiu navchalnoho protsesu v kredytno-modulnii systemi pidhotovky fakhivtsiv (2008). Kharkivskiy natsionalnyi ekonomichnyi un-t. M. V. Afanasiev, V. S. Ponomarenko (Ed). Kh.: KhNEU [in Ukrainian].
10. Prokopchuk, O. I. (2016). Profesiina pidhotovka fakhivtsiv doshkilnoi osvity u Velykii Brytanii. Candidate's thesis. Kirovohrad [in Ukrainian].
11. Pometun, O. I. (2008). Sytuatsiynyy metod navchannya. *Entsyklopediya osvity*. V. H. Kremin' (Ed.). K.: Yurinkom Inter, 821–822 [in Ukrainian].
12. Starostina, O. V. (2019). Formy i metody perepidhotovky vchyteliv u Velykobrytanii bez vidryvu vid profesiinoi diialnosti. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*, 63, T. 1, 142–146 [in Ukrainian].